

Тема 2

Американський континент у доколумбовий період. Відкриття Америки. Створення та занепад іспанської колоніальної імперії.

План

1.	Давні культури Америки та особливості розвитку доколумбових суспільств.
2.	Америка очима європейців: передумови Великих географічних відкриттів і релігійний конфлікт у Європі.
3.	Відкриття Америки та формування Іспанської колоніальної імперії.
4.	Колумбів обмін та іспанська експансія в Північній Америці.
5.	Причини та основні етапи занепаду Іспанської імперії в Америці.

Останній льодовиковий період.

Зниження рівня Світового океану утворило суходільний простір між Азією та Америкою.

Перші мешканці походять із Північно-Східної Азії.

Заселення відбувалося кількома хвилями.

До-Кловіс (Pre-Clovis)

Найдавніші свідчення людської присутності.

Культура Кловіс (Clovis)

Довгий час помилково вважалася найстарішою.

Північна Америка: Адаптація до природи

1	2	3
		
Великі рівнини (Great Plains)	Південний Захід (Southwest)	Долина Міссісіпі (Mississippi Valley)
Мисливська культура, нерозривно пов'язана з бізонами. Спосіб життя до появи європейських коней суттєво відрізнявся від пізнішого стереотипного образу.	Розвинені землеробські культури. Предки сучасних індіанців пуебло, які адаптували сільське господарство до посушливих умов.	Міссісіпська культура зі складними політичними центрами та великими земляними насипами. Кахокія (Cahokia) — найбільший центр (XI–XIII ст.), населення якого могло налічувати десятки тисяч мешканців.

Цивілізації Мезоамерики: Від Ольмеків до Майя

Ольмеки (Olmecs)

Розквіт у II–I тис. до н. е.
Фундаментальний вплив
на подальший розвиток
усього регіону.

Тікаль

Калакмуль

Відсутність
єдиної
центральної
держави. Культура
базувалася на
конкуренції.

Паленке

Копан

Складна
ієрогліфічна
писемність

Календар

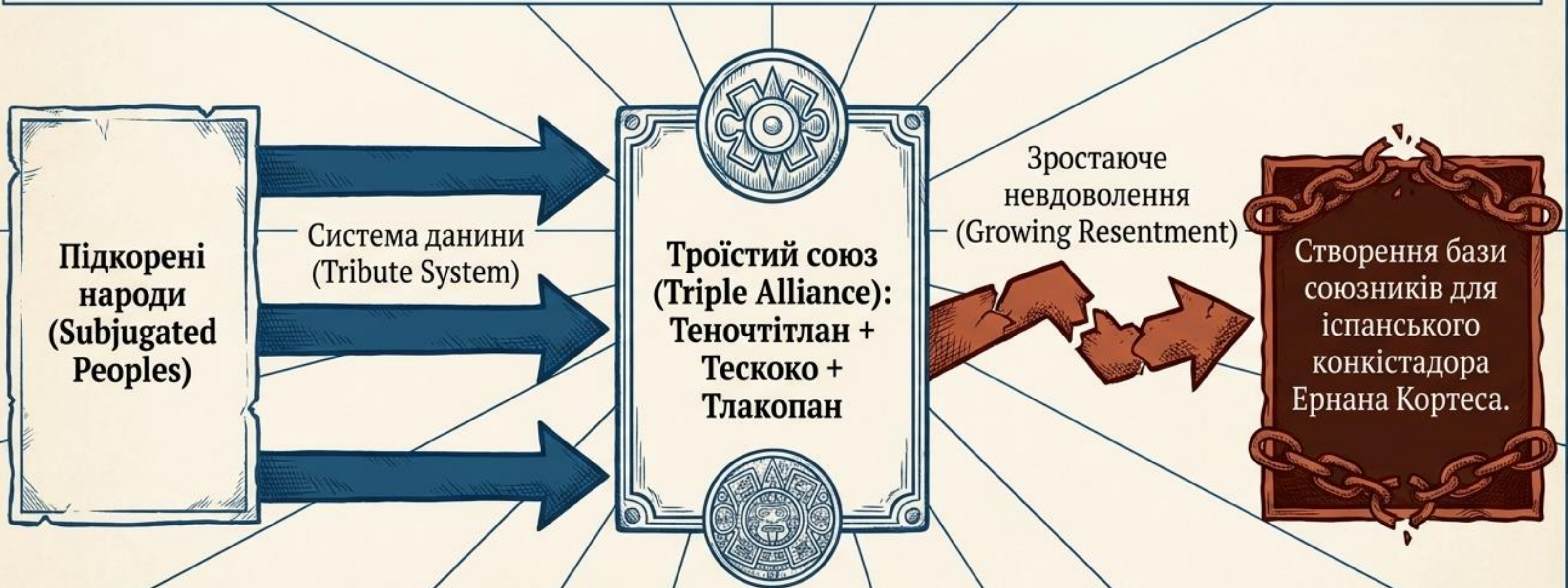
Математичні
знання

Астрономія

Ацтеки: Архітектура гегемонії (XIV–XV ст.)

Центральна Мексика. Озеро Тескоко. Столиця — Теночтітлан (одне з найбільших міст світу на початок XVI ст.)

Імперія Інків (Тауантінсую): Державна інфраструктура

XV — початок XVI ст. Охоплювала значну частину Андського регіону.

Розвинена система доріг

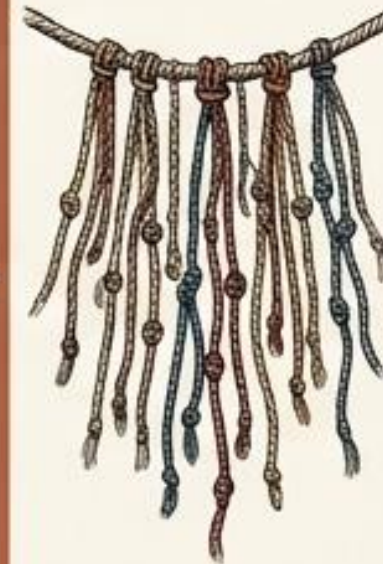
Державні склади

Суворий адміністративний контроль

Трудові повинності населення

Система Кіпу (Quipu)

Відсутність європейського алфавітного письма. Використання вузликових записів для складного державного обліку та управління.

Синтез доколумбового світу

До появи європейців Америка НЕ БУЛА однорідним «індіанським світом».

Сотні різних народів та мов.

Різноманітні політичні системи
та економічні моделі.

Власні релігії та культурні
традиції.

Складна мережа взаємин: торгівля,
союзи, міграції та війни.

Європейська колонізація зіткнулася з простором вже існуючих, високорозвинених цивілізацій.

Європа наприкінці XV ст.: Передумови відкриттів

Боротьба за доступ до товарів Сходу
(прянощі, шовк, дорогоцінні метали).

Економіка

Стрімке зростання міст і розвиток торгівлі.

Політика

Зміцнення та централізація європейських монархій.

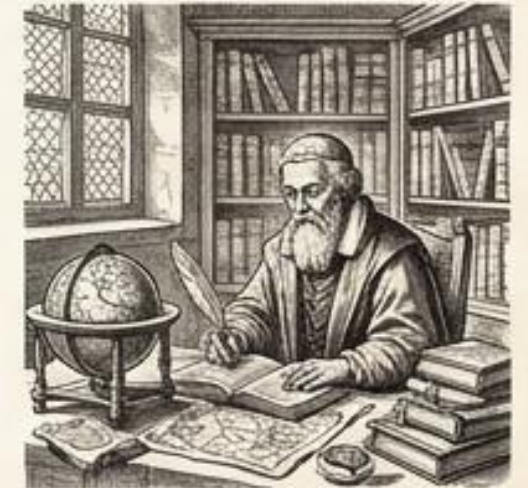
Технології

Удосконалення морських технологій та суднобудування.

Наука

Розширення географічних знань світу.

Пошук шляху на Схід: Португалія vs Іспанія

Португалія (Шлях на Південь і Схід)

Систематичний
розвиток
маршрутів вздовж
узбережжя
Африки.

1488

1488:
Бартоломеу Діаш
обігнув мис
Доброї Надії.

1498

1498: Васко да
Гама морським
шляхом досяг
Індії.

Іспанія (Внутрішня перемога і новий план)

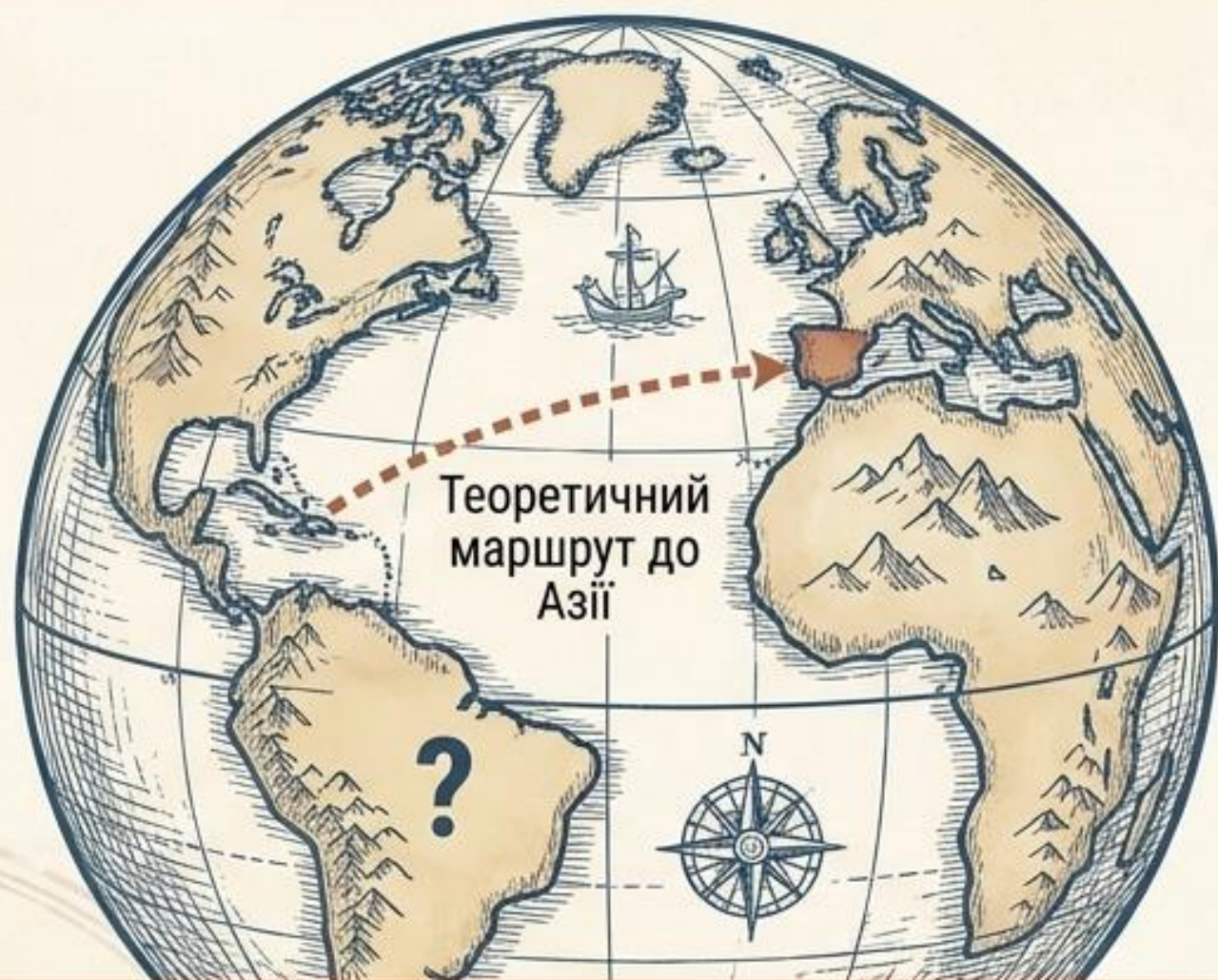
Січень 1492:
Завершення
Реконкісти
(захоплення
Гранади).
Монархія
об'єднана.

Нагальна
потреба знайти
альтернативний
шлях до Азії, щоб
конкурувати з
Португалією.

Проект Колумба: Історична помилка та відкриття

Христофор Колумб запропонував західний маршрут через Атлантичний океан. Фатальна помилка в розрахунках: Колумб значно недооцінив розміри Землі та відстань до Азії.

Реальна хронологія подорожей:

- ✦ 3 серпня 1492 р. — експедиція вирушила з Палоса.
- ✦ 12 жовтня 1492 р. — досягнення Багамського архіпелагу.
- ✦ Здійснено 4 подорожі (1492–1493, 1493–1496, 1498–1500, 1502–1504 рр.).

До кінця життя Колумб вірив, що відкрив частину Азії.

Народження назви «Америка»

Крок 1: Ілюзія (Кінець XV ст.)

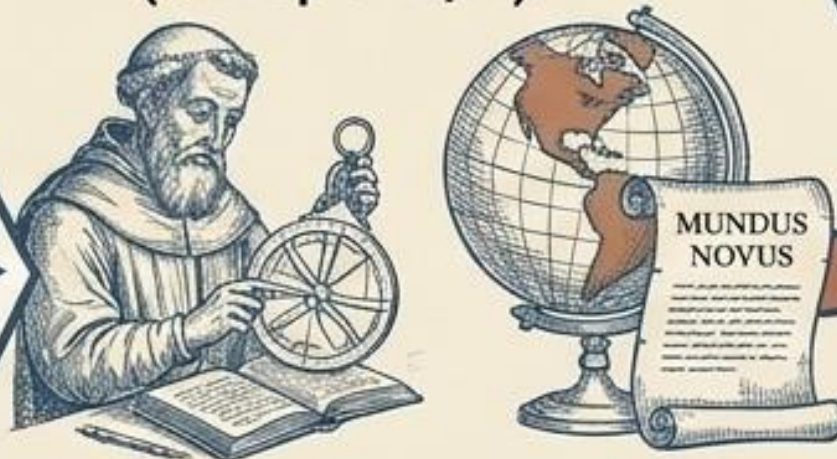
Христофор Колумб

Христофор Колумб
Досліджував Карибський басейн, узбережжя Центральної та Південної Америки, проте помилково вважав їх територіями Азії.

Крок 2: Усвідомлення (Початок XVI ст.)

Амеріго Веспуччі (Флоренція)

**Амеріго Веспуччі
(Флоренція)**
Першим аргументовано стверджував, що відкриті землі є абсолютно новою, окремою частиною світу.

Крок 3: Картографічна фіксація (1507 рік)

Мартін Вальдземюллер

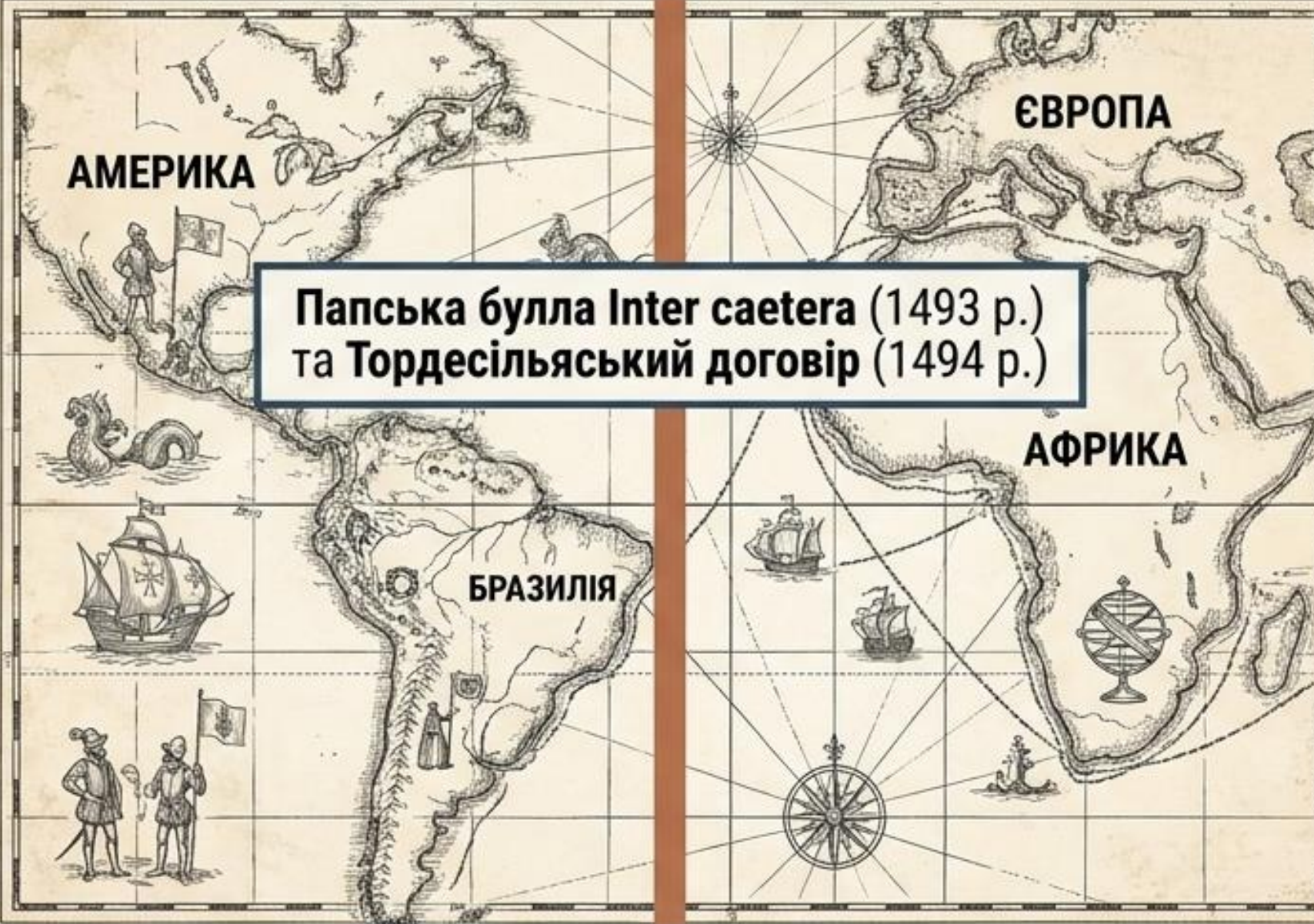
Мартін Вальдземюллер
Європейський картограф, який вперше використав назву «America» на своїй карті світу на честь Веспуччі.

Геополітика: Папський поділ світу

Відкриття швидко набуло політичного та релігійного значення.

Іспанська сфера

Отримала контроль над більшою частиною майбутньої Латинської Америки.

Португальська сфера

Отримала контроль над східними територіями (майбутня Бразилія).

Релігійний фактор та колоніалізм

Релігія — головний аргумент на користь завоювання та підкорення нових земель.

Іспанська місія (Південь)

Католицизм як державний інструмент.

Для Іспанії Америка стала частиною великої католицької монархічної місії з навернення населення.

Нові гравці (Північ, XVII ст.)

Англія, Голландія, Франція.

Проекти формувалися в умовах конфесійного протистояння. Колоністи шукали не лише економічних можливостей, але й релігійної автономії.

1517 рік — Виступ Мартіна Лютера. Початок Реформації, Контрреформації та жорстоких релігійних війн у Європі.

Синтез: Справжня природа колонізації

3. Відкриття Америки та формування Іспанської колоніальної імперії

Формування імперії відбулося надзвичайно швидко. Протягом кількох десятиліть після подорожей Колумба Іспанія встановила контроль над територіями Карибського басейну, Центральної Америки, Мексики та Південної Америки.

3. Відкриття Америки та формування Іспанської колоніальної імперії

Анатомія завоювання: Перемога конкістадорів спиралася на п'ять фундаментальних факторів, а не лише на технологічну перевагу

Місцеві союзники
(використання конфліктів)

Політична
роздробленість
регіону

Військова
технологія

Епідемії
(особливо
руйнівна віспа)

Психологічний ефект
(нові види зброї та коні)

1519–1521: Ернан Кортес

Використання внутрішніх конфліктів та облога Теночтітлана.

1532–1572: Франсіско Пісарро

Захоплення Атауальпи, взяття Куско та остаточне знищення осередку у Вількабамбі.

3. Відкриття Америки та формування Іспанської колоніальної імперії

Корона швидко трансформувала приватні завоювання у жорстку централізовану архітектуру управління

Енком'єнда

Система не надавала землю у власність, але давала право на данину та працю місцевого населення в обмін на захист і християнізацію. На практиці — тяжка експлуатація.

3. Відкриття Америки та формування Іспанської колоніальної імперії

Жорстокість колонізації спровокувала безпрецедентну морально-правову суперечку всередині імперії

Дискусія у Вальядоліді (1550–1551 рр.)

Хуан Хінес де Сепульведа

Позиція: Виправдання жорсткої колоніальної політики та абсолютного права на завоювання.

Бартоломе де лас Касас (домініканець)

Позиція: Гостре засудження насильства над корінним населенням та жорстокої експлуатації.

Роль Церкви та Релігійний Синкретизм

Місіонери створювали парафії та школи. Християнізація йшла поруч з іспанізацією, що призвело до виникнення синкретичних форм культури (поєднання католицизму з місцевими віруваннями).

4. Колумбів обмін та іспанська експансія в Північній Америці

Термін введений істориком Альфредом Кросбі (1972).
Радикальна зміна обох частин Атлантичного світу після 1492 р.

4. Колумбів обмін та іспанська експансія в Північній Америці

Темна сторона обміну: демографічний обвал корінного населення став каталізатором трансатлантичної торгівлі

1. Епідеміологічна катастрофа

Віспа, кір та грип поширилися серед населення без популяційного імунітету. Наслідок — величезний демографічний обвал у XVI ст.

2. Дефіцит робочої сили

Стрімке скорочення місцевого населення збіглося зі зростанням масштабів плантаційних господарств, які критично потребували працівників.

3. Трансатлантичне рабство

Мільйони африканців були насильно перевезені до Америки для примусової праці.

Ключовий висновок: Формування Атлантичного світу спиралося не лише на торгівлю, а й на примусові міграції та інституціоналізоване рабство.

4. Колумбів обмін та іспанська експансія в Північній Америці

Іспанські дослідники заклали географічний та топонімічний фундамент сучасних Сполучених Штатів

У колумбів обмін та іспанська експансія в Північній Америці поклали фундамент сучасних Сполучених Штатів. Експедиція Ернандо де Сото була заснована в Сент-Огастін (найстаріше безперервно заселене європейське місто в США). до заснування. Експедиція Франсиско Васкес Коронадо досліджує Південний Захід у пошуках легендарних багатих міст.

Великі Рівнини (1540–1542)

Франсиско Васкес де Коронадо досліджує Південний Захід у пошуках легендарних багатих міст.

Флорида (1513)

Хуан Понсе де Леон досягає Флориди. 1565 р. — засновано Сент-Огастін (найстаріше безперервно заселене європейське місто в США).

4. Колумбів обмін та іспанська експансія в Північній Америці

Система місій зустріла активний опір місцевого населення, який формував межі імперського контролю

1610 р.

Заснування Санта-Фе як адміністративного центру Нової Мексики. Місії мали включати корінні народи в колоніальну систему.

1680 р.

Велике повстання пуебло на чолі з Попе. Результат: вигнання іспанців (владу відновлено лише у 1692 р.). Це доводить активний опір корінних народів.

1769 р.

Початок створення системи францисканських місій у Каліфорнії (діяльність Хуніперо Серри).

Місії закріплювали територіальні претензії, але несли тяжкі наслідки для місцевого населення: примусову працю, асиміляцію та хвороби.

5. Причини та основні етапи занепаду Іспанської імперії в Америці

Економічний парадокс: багатство, що призвело до державних банкрутств

Парадокс: У XVI ст. величезні ресурси американських колоній не гарантували довготривалої переваги, спричинивши серію дефолтів іспанської корони.

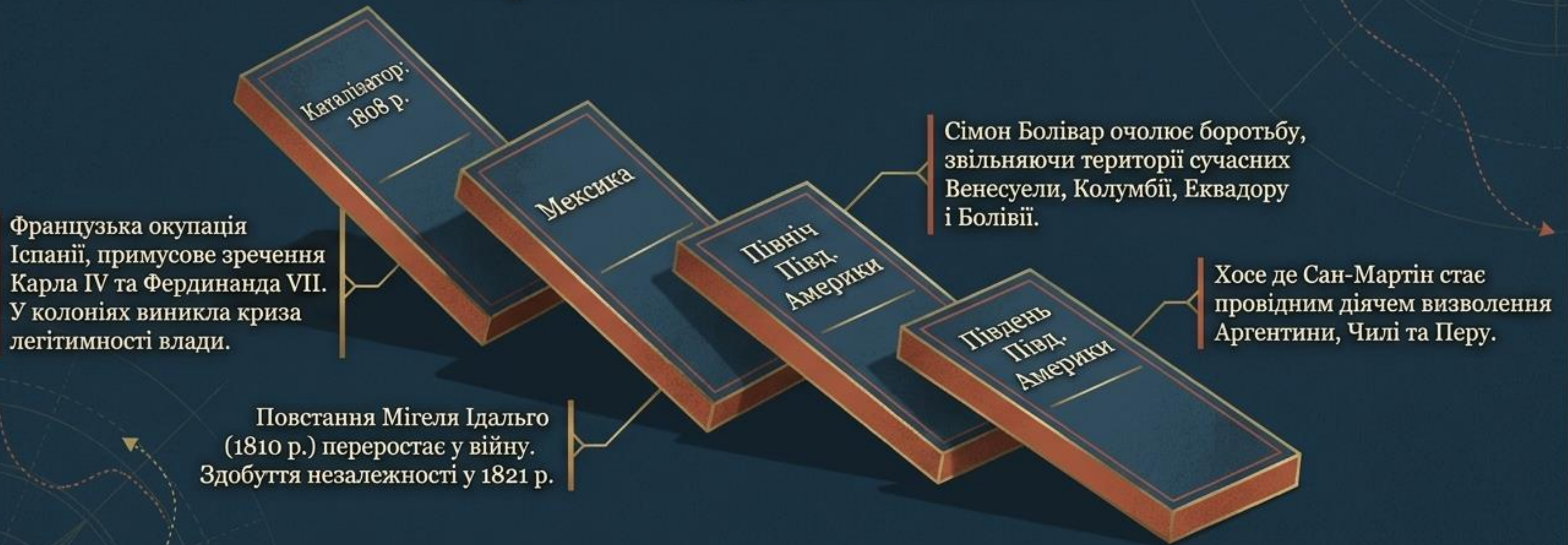
5. Причини та основні етапи занепаду Іспанської імперії в Америці

Зовнішній тиск та внутрішні реформи створили вибухонебезпечне політичне середовище

5. Причини та основні етапи занепаду Іспанської імперії в Америці

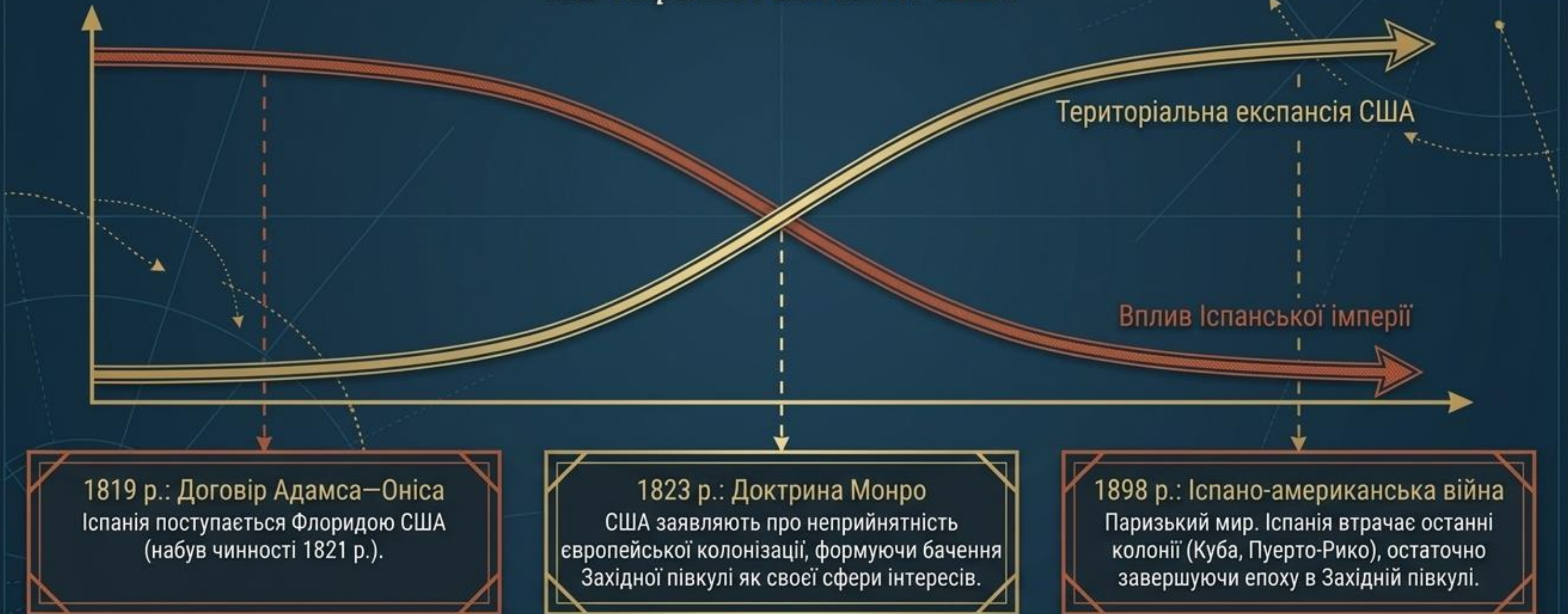
Вторгнення Наполеона стало каталізатором, який запустив незворотний каскад війн за незалежність

Результат: До середини 1820-х рр. Іспанія втратила майже всі материкові володіння.

5. Причини та основні етапи занепаду Іспанської імперії в Америці

Геополітичний вакуум після падіння іспанської влади відкрив простір для стрімкої експансії США

Загальний висновок: Іспанська спадщина як фундамент Нового Атлантичного світу

Суперництво європейських держав та іспанська колонізація, що значно передувала британській, створили те політичне і географічне середовище, в якому виникли та змогли розширитися сучасні Сполучені Штати.

Основні джерела та література

Columbus C. *Journal of the First Voyage*. 1492–1493.

Las Casas B. de. *A Short Account of the Destruction of the Indies*. 1552.

Díaz del Castillo B. *The True History of the Conquest of New Spain*.

Crosby A. W. *The Columbian Exchange: Biological and Cultural Consequences of 1492*. 1972.

Mann C. C. *1491: New Revelations of the Americas Before Columbus*. 2005.

Mann C. C. *1493: Uncovering the New World Columbus Created*. 2011.

Elliott J. H. *Empires of the Atlantic World: Britain and Spain in America, 1492–1830*. 2006.

Kamen H. *Empire: How Spain Became a World Power, 1492–1763*. 2003.

Restall M. *Seven Myths of the Spanish Conquest*. 2003.

Library of Congress. *1492: An Ongoing Voyage*.

National Park Service. *Materials on Spanish colonial sites in Florida, New Mexico and California*.